

ISSN 2450-6486

<http://ehs.eeipsy.org>DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2024.2.02>

This publication was made with the funds of a joint Grant of
EEIP (Ukraine - France) and ChF "Education: Future"

Ольга ГОРІНА

Психолого-педагогічне розуміння особливостей «дистанційного навчання» як виклику сьогодення

OLGA HORINA. Psychological and pedagogical understanding of the features of "distance learning" as a challenge of today. *In the conditions of the instability of society, reinforced by threats to life and health due to the COVID pandemic, martial law, the problem of continuing the education of education seekers at all levels is acute. The Russian-Ukrainian war, after the full-scale invasion of the Russian Federation on February 24, 2022, psychologically traumatized the entire population, especially children and young people, who witnessed the occupation of the southeastern regions of Ukraine, left through enemy checkpoints, lost relatives, loved ones, acquaintances, and their usual living conditions. stable life values, etc. It will not be an exaggeration that today in Ukraine 75-80% of children live in a state of mental trauma, grief, sleep disturbances due to nightmares, isolation in communication, which is an indicator of mental disorders. To reduce the level of stress, reduce the state of panic, it is necessary to control the emotions of children. And for this, move to a safer social environment. Crisis intervention is necessary in the first days to preserve effective life*

activities, if possible to continue studying. It is important to provide psychological support individually, taking into account the level of trauma, stress and stress resistance. In order to continue educational activities in the conditions of seasonal diseases, psycho-traumatic effects of war, both domestic and foreign scientists, psychologists, teachers, sociologists, political scientists, human rights defenders use actual statistical material to determine the dynamics of changes, conduct various studies of mental states, health levels of Ukrainians of various ages, especially post-traumatic stress disorders in children and youth. Today's challenges, to which society has to respond, create new conditions and determine new tasks, including for educational institutions. The need to solve problems related to the search for ways to adapt the functioning of society to new realities in the conditions of a global pandemic, the Russian-Ukrainian war, the protection of independence, territorial integrity, the reconstruction of destroyed infrastructure facilities and settlements, ensuring the appropriate level of social protection of the population, complicates and educational activities at all levels. Since this problem is of a nationwide nature, it requires the search for effective mechanisms for updating educational activities, preserving the life, health, and quality of knowledge of children and youth in war conditions.

Key words: *Russian-Ukrainian war, education seekers, psychological state, traumatic events, psychological support, distance learning.*

1. Вступ

В умовах нестабільності суспільства, підсилених загрозами життю та здоров'ю через пандемію COVID, воєнний стан, гостро постає проблема продовження навчання здобувачів освіти на всіх рівнях. Російсько-українська війна, після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року рф, психологічно травмувала все населення, особливо дітей та молодь, які були свідками окупації південно-східних областей України, виїжджали через ворожі блокпости, втрачали рідних, близьких, знайомих, звичні умови життя, стабільні життєві цінності, тощо.

«Травмовані війною...Так сьогодні говоримо про тих, які є свідками воєнних злочинів, що коять російські війська з часу агресивного нападу рф на Україну. Війна стала психотравмою для мільйонів наших громадян, серед яких десятки тисяч – діти і підлітки, які перебували й досі перебувають у зоні бойових дій.

Масовий дискурс заповнили історії про розтрошені домівки, гвалтування, катування, викрадення, примусову депортацію, важкі поранення, вбивства мирних громадян України, серед яких найбільш беззахисними є діти» [7, с.556].

Доктор психологічних наук Яцина О.Ф., вважає, що «до війни про причини і наслідки психотравм на дитячу психіку говорили здебільшого по відношенню до дітей і підлітків, що перебувають в інтернатних закладах.

Небезпеку психологічної травми вбачали у тому, що в дорослому житті у них виникатимуть складнощі соціалізації, адаптації, комунікації. Направду, травма отримана в дитинстві, є початком депресивних розладів, що можуть призвести до деструкції особистості» [7, с.557].

Не буде перебільшенням, що сьогодні в Україні 75-80% дітей живуть в стані травм психіки, горювання, порушення сну через нічні кошмари, замкнутість у спілкуванні, що є показником порушення функцій психіки.

Як у своїх дослідженнях відмічають Чикур Л.Д., Ригаль О.В., Губар'єва Д.В., «тема психологічних впливів та наслідків війни зацікавила дослідників вже давно, «... продовжують досліджувати цю проблематику, зокрема, Байдик В. В., Бондарук Ю. С., Гопкало Ю. П. та ін., пропонують методи психосоціальної допомоги та підтримки для дітей і сімей, що пережили травматичні події. Також інтерес до цієї теми проявляє Гітченко І. П., який розглядає питання соціально-психологічного супроводу дітей, що потребують особливої уваги і підтримки. Варто згадати дослідників Сміт П., Перрен Ш., Юле У., які пропонують практичні техніки зцілення та підтримки для стабілізації психологічного стану дітей. Романчук О. І. у своїй статті досліджує психотравматичний стрес та наслідки для дітей, які пережили військові дії, та пропонує сучасні підходи до терапії. Дослідження фокусуються на наслідках війни для психічного та фізичного здоров'я дітей, постраждалих внаслідок воєн в інших країнах» [6, с.830].

Для зниження рівня стресу, зменшення стану паніки необхідно взяти емоції дітей під контроль. А для цього перемістити в більш безпечне соціальне середовище. Для збереження ефективної життєдіяльності, за можливості продовжити навчання, в перші дні необхідне кризове втручання. Психологічну підтримку важливо здійснювати індивідуально, враховуючи рівень травми, стресу та стресостійкості.

Щоб продовжити навчальну діяльність в умовах сезонних захворювань, психотравмуючих впливів війни, як вітчизняні так і зарубіжні науковці психологи, педагоги, соціологи, політологи, правозахисники використовують фактичний статистичний матеріал для визначення динаміки змін, проводять різноманітні дослідження психічних станів, рівнів здоров'я українців різного віку, особливо посттравматичних стресових розладів у дітей та молоді.

Виклики сьогодення, на які доводиться реагувати суспільству, створюють нові умови та визначають нові завдання, у тому числі для освітніх установ. Необхідність вирішувати проблеми, пов'язані із пошуком шляхів пристосування функціонування суспільства до нових реалій в умовах всесвітньої пандемії, російсько-української війни, захисту незалежності, територіальної цілісності, відбудови зруйнованих об'єктів інфраструктури та населених пунктів, забезпечення належного рівня соціального захисту населення, ускладнюють і освітню діяльність на всіх рівнях.

Оскільки ця проблема має загальнодержавний характер, вона вимагає пошуку дієвих механізмів оновлення освітньої діяльності, збереження як життя, здоров'я так і якості знань дітей та молоді в умовах війни.

Мета та завдання дослідження. Тема психолого-педагогічного розуміння особливостей «дистанційного навчання» як виклику сьогодення, соціально-психологічного супроводу здобувачів освіти при дистанційному навчанні є актуальною, оскільки полягає в дослідженні особливостей ставлення здобувачів освіти до нових форм навчання в онлайн-режимі, а також пошуку психолого-педагогічних механізмів збереження якості знань дітей та молоді, їх психічного здоров'я.

Завданнями даної роботи є: теоретичний аналіз сучасних досліджень психолого-педагогічних особливостей процесу дистанційного навчання; визначення ставлення до дистанційного навчання здобувачів освіти та педагогів, позитивного та негативного психолого-педагогічного досвіду для збереження якості знань та особистісного розвитку здобувачів освіти, їх психічного здоров'я.

2. Виклад основного матеріалу

Дистанційна форма навчання регламентується законодавством України, Положенням про дистанційну освіту, Концепцією розвитку дистанційної освіти та іншими нормативними документами, які визначають права та обов'язки учасників освітньої діяльності в залежності від вимог сучасного стану в суспільстві.

Дистанційне навчання сьогодні розглядається як форма організації навчального процесу під керівництвом педагога-викладача, впровадження і використання ним інноваційних технологій від професійної майстерності якого залежить якість знань здобувачів освіти. В освітній діяльності дистанційне навчання створює можливість навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від навчального закладу в будь-який зручний час [2].

У дослідженнях на цю тему науковці психологи, педагоги звертають увагу на комунікативні труднощі, що виникають у процесі взаємодії «вчитель» - «учень», «викладач» - «студент», їх розміщення в цифровому середовищі та що втрачають свою значимість функції педагога як «носія знань».

Питаннями використання інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі займаються А.Андреев, О.Кареліна, О.Рибалко, А.Хуторський; методи, форми та засоби створення дистанційних курсів (Є.Долинський, Г.Яценко тощо) [2,3].

В останні роки проблема дистанційного навчання у ВНЗ досліджується за такими напрямками: принципи дистанційного навчання (А.Андреев, А.Хуторський): робота викладача в системі дистанційного навчання (Н.Беседін, Л.Значенко, В.Кухаренко, Н.Сиротенко); психолого-педагогічні засади дистанційного навчання (І.Козубовська, В.Кухаренко, Є.Полат); особливості інформаційно-комунікаційних технологій для підготовки фахівців технічних спеціальностей (М.Загірняк); методи, форми та засоби створення дистанційних курсів (Є.Долинський, О.Кареліна, І.Козубовська, В.Кухаренко, Н.Сиротенко, Г.Яценко) тощо [3, с.261].

Проведені наукові дослідження, напрацьовані доробки вітчизняних та зарубіжних вчених свідчать про розвиток дистанційного навчання, інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітню діяльність, комбінування переваг дистанційного навчання з традиційним (змішане) та подальше використання набутого психолого-педагогічного досвіду.

Важливо відзначити, що педагогам при дистанційному навчанні доводиться виконувати додаткові ролі: розробляти науково-методичне забезпечення навчальних предметів та розміщувати їх на інформаційних платформах, допомагати здобувачам орієнтуватися в навчальному матеріалі та додатковій інформації з різних джерел, особливо Інтернет ресурсів. Для ефективної навчальної діяльності педагог мав оволодіти знаннями та навичками з інформаційних технологій.

Здобувачі, які навчаються виключно за допомогою електронних засобів, часто відчують проблеми через нестабільний стан в середині країни. Якщо вони не можуть справитися з ними та немає їм допомоги, вони можуть втрачати інтерес до навчання.

Основні типи проблем та труднощів, які доводилося долати в перехідний період від традиційного до дистанційного навчання:

технічні проблеми з налаштуванням та використанням необхідних технологій для дистанційного навчання;

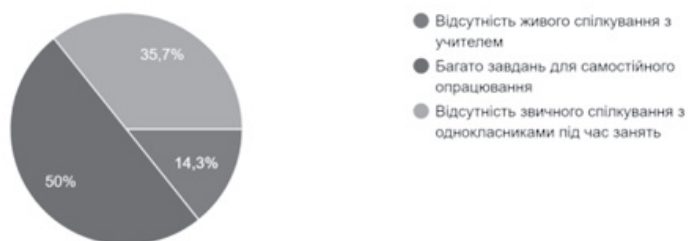
самоорганізація та мотивація (труднощі в плануванні свого часу та у встановленні режиму роботи на інформаційній платформі);

відсутність прямого спілкування, соціальної взаємодії з однокласниками та педагогами;

Більше половини опитаних (50%) відзначили, що найважчим для них є багато завдань для самостійного опрацювання. 35,7% відповіли, що їм важко відсутність звичного спілкування з однокласниками під час занять, а 14,3% - відсутність живого спілкування з вчителем.

4. Що для тебе у дистанційному навчанні є найважчим?

42 ответа

57,1% опитаних відзначили, що батьки допомагають їм, коли щось незрозуміло, 28,6% виконують завдання самостійно, 7,1% зазвичай дратуються, коли їм просять про допомогу, і 7,1% відповіли, що батьки радо допомагають їм з навчанням.

Педагоги, які здійснюють психолого-педагогічний супровід освітньої діяльності констатують про успішну адаптацію здобувачів всіх рівнів до онлайн-навчання в умовах пандемії та воєнного стану. Здобувачі освіти закладів загальної середньої освіти, які вже набули практичного досвіду, відзначають серед позитивних аспектів

5. Чи допомагають тобі батьки з навчанням?

42 ответа

дистанційного навчання: використання структурованого та корисного навчального матеріалу, який важливо опрацювати (засвоїти) самостійно та за певний час, при відповідальному використанні особистісних пізнавальних можливостей.

Не дивлячись на результативність дистанційної форми навчання, багатьом з опитаних школярів ця форма навчання не має високої значимості. Далеко не всі респонденти наголосили на необхідності наявності в закладі освіти дистанційного навчання, третина опитаних відкрита для змішаного навчання. Це означає, що школярі не готові повністю відмовлятися від спілкування з педагогами.

Отже, важливо зазначити, що перехід на дистанційну форму навчання супроводжується певними труднощами, однак багато школярів змогли їх подолати та успішно адаптуватися.

Використання дистанційного навчання у здобувачів вищої освіти (ЗВО) визначається рядом чинників, серед яких виділяється зростання швидкості передачі інформації та знань; необхідність динамічної адаптації студентів та викладачів до нового соціального середовища та соціальних змін, що відбуваються у ньому; цілодобовий доступ до навчального матеріалу (дистанційні курси на платформах Moodle, GoogleClassroom та ін.); можливість повторного перегляду матеріалу (чого не можна зробити при традиційних формах навчання); постійний зв'язок з викладачем, консультації (форуми, чати); перегляд відкритих лекцій відомих викладачів; самоорганізація; можливість вибирати зручний час і місце для навчання; індивідуальний графік навчання; економія власного часу [5].

Застосування інноваційних моделей освіти, зокрема використання інформаційно-комп'ютерних технологій навчання, наявність сайту вузу, інформація, яка є на кафедральній сторінці,

особливо матеріали для самостійної роботи і підготовки до іспитів, семінарів, заліків, полегшують процес активної навчальної діяльності студентів. Робота студента з електронними ресурсами, самостійний пошук інформації сприяють удосконаленню вмінь відбирати і структурувати необхідний для навчальної дисципліни матеріал, логічно викладати і аргументувати різні сучасні теоретичні підходи до досліджуваних питань. Використання нових інформаційних технологій допомагає студенту стати суб'єктом навчальної діяльності і підвищує його академічну активність [2].

Практичний досвід дозволяє науковцям дистанційне навчання розглядати як таку форму «організації навчального процесу та як педагогічну технологію, основою якої є керована самостійна робота студентів та широке застосування в навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Також дистанційне навчання яке відрізняється від інших форм навчання високою інтерактивністю та системою управління пізнавальною діяльністю студентів, передбачає диференціацію та індивідуалізацію навчання. У процесі дистанційного навчання відбувається поєднання компетентності викладача, інформаційних технологій та мобільності з бажанням і цілеспрямованістю студента [2, с.260-261].

С.Гончаренко, - укладач «Українського педагогічного словника», - відзначає, що «протягом останнього десятиріччя дистанційне навчання стало одним з найважливіших елементів системи вищої освіти промислово розвинених країн. З одного боку, це зумовлено бурхливим розвитком інформаційних технологій (комп'ютерні мережі Інтернету, глобальне телебачення тощо), з іншого – політикою урядів цих країн у галузі освіти, їхнім прагненням зробити навчання та освіту будь-якого рівня максимально доступними для всіх верст населення». А «дистанційне навчання» - форма, коли спілкування між викладачем і студентом або вчителем і учнем відбувається за допомогою листування, магнітофонних, аудіо- та відеокасет, комп'ютерних мереж, кабельного та супутникового телебачення, телефону чи телефаксу [1, с.92].

3. Висновки

Для вирішення визначених завдань було використано комплекс наукових методів: теоретико-методологічний аналіз літератури з проблеми розуміння «дистанційного навчання» як виклику сьогодення в українському суспільстві, психологічне тестування, анкетування, спостереження, які допоможуть розширити знання

педагогів, психологів про психологічні аспекти онлайн-навчання та створити науково-дослідницьку базу для досліджень даної проблеми після закінчення війни та оздоровлення суспільства.

Застосовуючи дистанційну форму навчання ефективними є на основі інформаційно-комп'ютерних технологій такі види занять як:

- чат-заняття, які проводяться синхронно, коли всі учасники мають одночасний доступ до чату;
- веб-заняття, або дистанційні лекції, конференції, семінари, ділові ігри, лабораторні роботи, практикуми та інші форми навчальних занять, що проводяться за допомогою можливостей інтернету;
- телеконференції, що проводяться, на основі списків розсилки з використанням електронної пошти.

За допомогою Інтернет-мереж здобувачі освіти можуть дистанційно, ознайомитися з навчальним матеріалом, який подається у вигляді різнотипних інформаційних ресурсів (текст, відео, анімація, презентація, електронний посібник), виконати завдання та відправити результати їх виконання на перевірку до тьютора (викладача), пройти електронне тестування в режимі самоконтролю та контролю.

За даними психологічних реакцій травмованих війною дітей та молоді, зроблено висновок у порушенні когнітивної, мотиваційної та емоційної їх сфер психіки, що супроводжується стресами, тривогою, сумом за втраченими життєвими цінностями, стабільністю, звичним способом життя.

Внутрішньо переміщені діти та молоді, знаходяться в стані розпачу, який супроводжується враженнями про непереборність небезпеки, яка продовжує загрожувати. Такий стан веде до погіршення пам'яті, розсіяної та зниженої уваги, втрати зосередженості. На ці стани та реакції дітей звертають увагу батьки та фахівці, які здійснюють психологічний супровід дітей, щоб не допустити серцево-судинних захворювань, виснаження організму.

Спілкування та взаємодія «педагог – учень», «викладач - студент» в процесі дистанційного навчання допомагає відволіктися від пережитого стресу, тривоги. Соціальна взаємодія, як показує спостереження, полегшує переживання і мотивує на нову взаємодію з навколишнім середовищем. Однак війна психічно травмувала батьків та інших дорослих членів сімей. І після переміщення в безпечні місця всім необхідна допомога щодо зменшення страху та тривоги.

«В Україні проблеми із психічним станом дітей стали вираженими на початку військових дій, коли активні військові вторгнення спричиняли низку психічних розладів, основними з яких були: страх різких звуків, апатія, байдужість, гнів, страх, тощо. Відповідно до статистичних матеріалів, що зібрані в результаті опитування батьків в 2022 році, показано, що 55% дітей, які не проживають безпосередньо на територіях активних бойових дій, відчували більшою чи меншою мірою страх в моменти гучних звуків, 41% мали більшою чи меншою мірою апатію та дратівливість [6, с.830].

Виявлені показники свідчать про необхідність створення комфортного психологічного середовища для відновлення психічного здоров'я дитини, формування її стресостійкості та подолання освітньої тривожності від результатів яких залежить якість знань здобувачів освіти за дистанційною та змішаною формами навчання. Забезпечення своєчасної психолого-педагогічної підтримки допоможе молоді адаптуватися до нових викликів часу та прогнозувати свою життєдіяльність на перспективу.

Таке пояснення виявлених проблем має місце серед науково-педагогічної та соціально-психологічної думки сучасних дослідників та потребує подальшого дослідження.

References:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997, 376 с.
2. Горіна О.Т. Соціально-психологічні особливості студентів при дистанційній формі навчання. Наука і техніка сьогодні. Видавнича група «Наукові перспективи»: Серія Педагогіка, №14 (14), 2022. с.197-209.
3. Михайлова Н.О., Кохан О.М. Використання технологій дистанційної освіти для підвищення ефективності навчального процесу у вищій школі /Вища освіта в контексті інтеграції до європейського освітнього простору. II (84) том, Київ. 2019.
4. Сім пріоритетних проєктів Міністерств України Всеукраїнської програми ментального здоров'я. Укрінформ, 2023. Режим доступу URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3707417-ministerstva-predstavili-sim-prioritetnih-proektiv-vseukrainskoi-programi-mentalnogo-zdorova.html>
5. Сергієні О.В., Горіна О.Т., Ільхман А.О. Психолого-педагогічні особливості дистанційної форми освітньої діяльності. Матеріали XXXIII Міжнародної науково-практичної конференції (07червня 2023 року м.Паола (Мальта). С.227-233.
6. Чикур Л.Д., Ригаль О.В., Губарева Д.В. Вплив російсько-української війни на психологічний стан дітей та методи його стабілізації. Перспективи та

інновації науки (Серія «Педагогіка». Серія «Психологія». Серія «Медицина»). №12 (30). 2023. С.827-837.

7. Яцина О.Ф. Вплив війни на психічне здоров'я: ознаки травматизації психіки дітей та підлітків. Наукові перспективи. №7(25). 2022. С. 556-567.

Transliteration of References:

1. Honcharenko S. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk*. Kyiv: Lybid. 376 s.
2. Horina O.T. (2022). *Sotsialno-psykholohichni osoblyvosti studentiv pry dystantsiinii formi navchannia*. Nauka i tekhnika sohodni. Vydavnycha hrupa «Naukovi perspektyvy»: Seriiia Pedahohika, №14 (14), 2022. s.197-209.
3. Mykhailova N.O., Kokhan O.M. (2019). *Vykorystannia tekhnolohii dystantsiinoi osvity dlia pidvyshchennia efektyvnosti navchalnoho protsesu u vyshchii shkoli / Vyshcha osvita v konteksti intehtratsii do yevropeiskoho osvithnoho prostoru*. II tom, Kyiv. 2019.
4. *Sim priorytetnykh proektiv Ministerstv Ukrainy Vseukrainskoi prohramy mentalnoho zdorovia*. Ukrinform, 2023. Rezhym dostupu URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3707417-ministerstva-predstavili-sim-prioritetnih-proektiv-vseukrainskoi-programi-mentalnogo-zdorova.html>
5. Serhiieni O.V., Horina O.T., Ilkhman A.O. (2023). *Psykholoho-pedahohichni osoblyvosti dystantsiinoi formy osvitnoi diialnosti*. Materialy XXXIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (07chervnia 2023 roku m.Paola (Malta). S.227-233.
6. Chykur L.D., Ryhal O.V., Hubarieva D.V. (2023). *Vplyv rosiisko-ukrainskoi viiny na psykholohichnyi stan ditei ta metody yoho stabilizatsii*. *Perspektyvy ta innovatsii nauky* (Seriiia «Pedahohika». Seriiia «Psykholohiia». Seriiia «Medytsyna»). №12 (30). S.827-837.
7. Yatsyna O.F. (2022). *Vplyv viiny na psykhične zdorovia: oznaky travmatyzatsii psykhyki ditei ta pidlitkiv*. *Naukovi perspektyvy*. №7(25). S. 556-567.

The Author

Olga Teofilivna GORINA
*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department
of Psychology and Pedagogy,
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs,
Dnipro, Ukraine*

E-mail: gorinaotot@gmail.com

*Abstracts***ОЛЬГА ГОРІНА. Психолого-педагогічне розуміння особливостей «дистанційного навчання» як виклику сьогодення.**

В умовах нестабільності суспільства, підсилених загрозами життю та здоров'ю через пандемію COVID, війсьний стан, гостро постає проблема продовження навчання здобувачів освіти на всіх рівнях. Російсько-українська війна, після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року рф, психологічно травмувала все населення, особливо дітей та молодь, які були свідками окупації південно-східних областей України, виїжджали через ворожі блокпости, втрачали рідних, близьких, знайомих, звичні умови життя, стабільні життєві цінності, тощо. Не буде перебільшенням, що сьогодні в Україні 75-80% дітей живуть в стані травм психіки, горювання, порушення сну через нічні кошмари, замкнутість у спілкуванні, що є показником порушення функцій психіки. Для зниження рівня стресу, зменшення стану паніки необхідно взяти емоції дітей під контроль. А для цього перемістити в більш безпечне соціальне середовище. Для збереження ефективної життєдіяльності, за можливості продовжити навчання, в перші дні необхідне кризове втручання. Психологічну підтримку важливо здійснювати індивідуально, враховуючи рівень травми, стресу та стресостійкості. Щоб продовжити навчальну діяльність в умовах сезонних захворювань, психотравмуючих впливів війни, як вітчизняні так і зарубіжні науковці психологи, педагоги, соціологи, політологи, правознавці використовують фактичний статистичний матеріал для визначення динаміки змін, проводять різноманітні дослідження психічних станів, рівнів здоров'я українців різного віку, особливо посттравматичних стресових розладів у дітей та молоді. Виклики сьогодення, на які доводиться реагувати суспільству, створюють нові умови та визначають нові завдання, у тому числі для освітніх установ. Необхідність вирішувати проблеми, пов'язані із пошуком шляхів пристосування функціонування суспільства до нових реалій в умовах всесвітньої пандемії, російсько-української війни, захисту незалежності, територіальної цілісності, відбудови зруйнованих об'єктів інфраструктури та населених пунктів, забезпечення належного рівня соціального захисту населення, ускладнюють і освітню діяльність на всіх рівнях. Оскільки ця проблема має загальнодержавний характер, вона вимагає пошуку дієвих механізмів оновлення освітньої діяльності, збереження як життя,

здоров'я так і якості знань дітей та молоді в умовах війни.

Ключові слова: російсько-українська війна, здобувачі освіти, психологічний стан, травматичні події, психологічна підтримка, дистанційне навчання.

OLHA HORINA. **Psychologiczno-pedagogiczne rozumienie cech „kształcenia na odległość” jako wyzwania współczesności.** W warunkach niestabilności społeczeństwa, wzmocnionych zagrożeniami życia i zdrowia wynikającymi z pandemii Covid, stanu wojennego, bardzo aktualny jest problem kontynuacji nauki przez uczniów i studentów. Wojna rosyjsko-ukraińska, po pełnoskalowej inwazji Federacji Rosyjskiej w dniu 24 lutego 2022 r., wywołała uraz psychiczny dla całej populacji, zwłaszcza dzieci i młodzieży, która była świadkiem okupacji południowo-wschodnich obwodów Ukrainy, wyjeżdżała przez wrogie punkty kontrolne, traciła krewnych, bliskich, znajomych, zwykłe warunki swojego życia, stabilne wartości życiowe itp. Nie będzie przesadą, że dziś w Ukrainie 75-80% dzieci żyje w stanie urazu psychicznego, żałoby, zaburzeń snu na skutek koszmarów sennych, skrępowania w komunikacji, co jest oznaką zaburzeń psychicznych. Aby zmniejszyć poziom stresu, zmniejszyć stan paniki, należy wziąć emocje dzieci pod kontrolę. W tym celu należy im zapewnić bezpieczniejsze środowisko społeczne. W celu zachowania skutecznego funkcjonowania, jeśli istnieje miarę możliwość kontynuowania nauki, w pierwszych dniach jest konieczna interwencja kryzysowa. Wsparcie psychologiczne należy okazywać indywidualnie, biorąc pod uwagę poziom traumy, stresu i odporności na stres. W celu kontynuowania działalności edukacyjnej w warunkach chorób sezonowych, psychotraumatycznych wpływów wojny, zarówno krajowi, jak i zagraniczni naukowcy, psycholodzy, pedagodzy, socjolodzy, politolodzy, obrońcy praw człowieka wykorzystują faktyczny materiał statystyczny do określenia dynamiki zmian, prowadzą różnorodne badania stanów psychicznych, stanu zdrowia Ukraińców w różnym wieku, zwłaszcza zaburzeń stresowych pourazowych u dzieci i młodzieży. Dzisiejsze wyzwania, na które społeczeństwo musi reagować, tworzą nowe warunki i wyznaczają nowe zadania, w tym dla instytucji edukacyjnych. Konieczność rozwiązania problemów związanych z poszukiwaniem sposobów dostosowania funkcjonowania społeczeństwa do nowych realiów w warunkach ogólnoswiatowej pandemii, wojny rosyjsko-ukraińskiej, obrony niepodległości, integralności terytorialnej, odbudowy zniszczonych obiektów infrastruktury, miast i wsi, zapewnienie odpowiedniego poziomu ochrony socjalnej ludności, komplikuje działania edukacyjne na wszystkich poziomach. Ponieważ problem ten ma charakter

ogólnokrajowy, wymaga poszukiwania skutecznych mechanizmów odświeżenia działań edukacyjnych, ocalenia zarówno życia, zdrowia, jak i jakości wiedzy dzieci i młodzieży w warunkach wojny.

Słowa kluczowe: *wojna rosyjsko-ukraińska, uczniowie, studenci, stan psychiczny, zdarzenia traumatyczne, wsparcie psychologiczne, kształcenie na odległość.*